

شناسایی عوامل موثر بر آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان

محمود بخشی

شهردار گز

Bakhshi.md@gmail.com

سیروس شفقی

استاد تمام دانشگاه اصفهان

زهره رجبی

استادیار پژوهشگاه شاخص پژوه

پذیرش: ۱۳۹۷/۲/۲۰

دریافت: ۱۳۹۶/۹/۱۴

چکیده

شهرستان گلپایگان یکی از شهرستان های استان اصفهان می باشد که در نزدیکی کلان شهر اصفهان قرار دارد با توجه به این که این شهر به عنوان شهری مهاجرپذیر و مهاجر فرست در بین راه های مواصلاتی چند استان قرار دارد در معرض افزایش برخی از آسیب های اجتماعی است. در نتیجه هدف از این تحقیق شناسایی آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان می باشد. برای جمع آوری اطلاعات از روش های کتابخانه ای و میدانی به طور هم زمان استفاده شد. در روش کتابخانه ای، از شیوه های تحلیل محتوا و بررسی آمار و اسناد و مدارک و در روش میدانی، از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده گردیده است. به منظور شناسایی عوامل موثر بر آسیب های اجتماعی شهرستان گلپایگان از روش تحلیل تم استفاده گردید که پس از تحلیل کیفی داده ها و با در کنار هم قرار دادن مفاهیم شبیه به هم مشخص شد مهم ترین عوامل موثر در آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان طلاق، بدحجابی، عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری، کم رنگ شدن جلوه های مذهبی، عدم رعایت فرهنگ شهروندی، بیکاری، اعتیاد، نزاع خیابانی، رسانه های اجتماعی، مشکلات روحی و روانی، افسردگی، عدم رعایت قوانین رانندگی، ضعف تندرستی، مسائل اخلاقی جوانان، مهاجرت، خودکشی، کودک آزاری، خانواده های نابسامان، مسائل اسکان، فقر، عدم فرهنگ استفاده از شبکه های اجتماعی، سرقت و افسردگی هستند.

واژگان کلیدی: آسیب اجتماعی، مدیریت شهری، شهرستان گلپایگان، روش تحلیل تم

مقدمه و بیان مسئله

تحولات سریع اقتصادی و اجتماعی و تکنولوژیکی همچون انقلاب صنعتی، رشد سریع جمعیت، تمایل فزاینده به شهرنشینی، جابجایی توده های وسیع جمعیت و مهاجرت به شهرها، پیدایش شهرها و شهرک های اقماری، گسترش حاشیه نشینی در اطراف کلان شهرها و بسیاری از تحولات اخیر جوامع انسانی را می توان آغازی برای تقابل سنت و مدرنیته دانست. مواجهه افراد با تحولات سریع دوران کنونی به موازات فروپاشی نظم اجتماعی جوامع همگن پیشین، زندگی اجتماعی آنان را با مخاطرات و انحرافات تازه ای روبرو کرده است. این انحرافات که در دوران کنونی وجهی انکار ناپذیر یافته اند، در یک دسته بندی کلی به مواردی نظیر اعتیاد، طلاق، زنان بی سرپرست و بد سرپرست، کودکان کار و فرار، زنان و کودکان خیابانی، تکدی گری و خشونت و... تقسیم می شوند که تحت عنوان آسیب های اجتماعی از آنها یاد می شود (پورعزت، ۱۳۹۳: ۲۹). در نگاه اول آنچه اهمیت اساسی دارد، شناخت علمی ریشه های این آسیب ها و ارائه راهکارهایی جهت پیشگیری از بروز آنهاست. نهاد عمومی همچون شهرداری و مدیریت شهری به طور اخص، به دلیل ظرفیت هایی که در طراحی محیطی و فضاهای عمومی داشته و به واسطه رسالت فرهنگی که جهت آموزش حقوق شهروندی برای خود قائل است، می تواند به طور چشم گیری به حل این مشکلات کمک نماید (سخاوت، ۱۳۹۴: ۱۸). می توان علاوه بر نقش محوری آموزش در جهت پیشگیری از بروز آسیب های اجتماعی، استراتژی های مکان محور و توجه به کالبد فیزیکی شهر را به عنوان راهی برای افزایش نظارت عمومی و کنترل اعمال مجرمانه بسیار مهم دانست (ستوده، ۱۳۹۵: ۲۲). در حال حاضر مدیریت شهری غیر علمی و غیر سیستمی و نگاه بخشی به مسائل و تحقق نیافتن مدیریت واحد، تمرکزگرایی شدید، از بین رفتن قلب محلات سنتی به عنوان فضای امن اجتماعی و جدا شدن محلات شهری از یکدیگر باعث بروز و رشد آسیب های اجتماعی در فضاهای شهری شده است (صفا، ۱۳۹۵: ۱۲۹). در سال های اخیر در شهر گلپایگان مواجهه افراد با تحولات سریع دوران کنونی به موازات فروپاشی نظم اجتماعی جوامع همگن پیشین، زندگی اجتماعی آنان را با مخاطرات و چالش های تازه ای روبرو کرده است. سست شدن پیوند فرد با محیط اجتماعی، ناتوانی و نقص در اجتماعی شدن افراد و کاهش کارکرد نهاد خانواده، افزایش نابرابری اجتماعی و گسترش شکاف فقر، عدم توزیع

متوازن فرصت های اجتماعی و اقتصادی، فشارهای ساختاری کلان و... از جمله مخاطراتی هستند که زمینه بروز بسیاری از انحرافات اجتماعی را فراهم آورده اند. بنابراین هدف نهایی مقاله حاضر پس از شناسایی دقیق علمی وضعیت موجود آسیب های اجتماعی در شهر گلپایگان در قالب سوال های زیر، ارائه راهکارهایی جهت پیشگیری از آسیب های اجتماعی در حوزه مدیریت شهری خواهد بود.

سوالات تحقیق

- ۱- مهم ترین آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان کدامند؟
- ۲- مدل مناسب جهت بررسی آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان کدام است؟
- ۳- در میان عوامل موثر در آسیب های اجتماعی شهرستان گلپایگان کدام عامل مهمتر می باشد؟

فرضیه های تحقیق

- ۱- شهر گلپایگان از آسیب های اجتماعی بسیاری رنج می برد
- ۲- مدیریت شهری کنونی شهر گلپایگان نظام منسجمی جهت رفع آسیب های اجتماعی این شهر ندارد.

اهداف تحقیق

- ۱- دستیابی به دیدگاه کلی از وضعیت موجود آسیب های اجتماعی شهرستان گلپایگان
- ۲- تعیین اولویت های مدیریت شهری در مدیریت آسیب های اجتماعی
- ۳- ارائه راهکارهای نوین و دستیابی به سیاست های پیشگیری از آسیب های اجتماعی مرتبط با حوزه مدیریت شهری

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف کاربردی است زیرا که به دنبال کسب اطلاعات به منظور حل یک مسئله است و از منظر روش تحقیق توصیفی پیمایشی می باشد. در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات از روش های کتابخانه ای و میدانی به طور هم زمان استفاده شده است. در روش کتابخانه ای، از شیوه های تحلیل محتوا و بررسی آمار و اسناد و مدارک، و در روش میدانی، از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده گردیده است. همچنین قلمرو مکانی تحقیق در استان اصفهان و شهر گلپایگان است و این پژوهش در سال ۱۳۹۶ صورت پذیرفته است و جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان شهری در شهر گلپایگان از جمله مدیران، برنامه ریزان و کارشناسان شهری بود.

نمونه گیری

نمونه گیری فرآیند انتخاب کردن تعداد کافی از میان اعضای جامعه ی آماری است، به طوری که با مطالعه گروه نمونه و فهمیدن خصوصیات یا ویژگی های آزمودنی ها گروه نمونه قادر خواهیم بود این خصوصیات یا ویژگیها را به اعضای جامعه ی آماری تعمیم دهیم (سکاران، ۱۳۹۳ : ۲۹۶). نوع نمونه گیری انتخاب شده برای یک پروژه تحقیق به روش تحقیق، اهداف تحقیق و در دسترس بودن اطلاعات جامعه بستگی دارد. به طور کلی نمونه گیری برای جمع آوری اطلاعات به دو شیوه ی تصادفی و غیر تصادفی انجام می گیرد. در این پژوهش روش نمونه گیری متوالی یا متواتر است که در این روش ها به جای انتخاب یک نمونه ثابت حجم نمونه آنقدر افزایش می یابد تا زمانی که دیگر کافی باشد. در این پژوهش از روش نمونه گیری گلوله برفی که یکی از شاخه های این روش است استفاده می شود. در این روش ابتدا پژوهش گر بر اساس قضاوت خود از بهترین منابع اطلاعاتی از قبیل مشاهده، مصاحبه و... استفاده می کند (مناهل، ۲۰۱۲).

تجزیه و تحلیل داده ها (روش تحلیل تم)

با توجه به موضوع تحقیق در ابتدا نیاز است که از مصاحبه نیمه ساختار یافته با تاکید بر رویکردی اکتشافی استفاده شود. این تصمیم گیری به این دلیل بود که یکی از اهداف تحقیق شناسایی عوامل موثر بر آسیب های اجتماعی براساس یافته های کیفی بود. در نظر است که بر اساس نتایج این تحقیق بتوان عوامل موثر را شناسایی کرد که برای انجام تحقیق با روش های کمی مورد استفاده قرار می گیرد. در ابتدای کار هدف اصلی پژوهش به مصاحبه شوندگان گفته شد و سپس تاکید گردید که از مصاحبه ها تنها به منظور مقاصد علمی استفاده شود. برای جمع آوری اطلاعات از یادداشت و یا در صورت اجازه دادن مصاحبه شوندگان از دستگاه های ضبط صدا استفاده شد.

پس از انجام مصاحبات متن مصاحبه ها به دقت پیاده سازی شده و به همراه یادداشت های برداشته شده، برای تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل متن مصاحبه ها از روش تجزیه و تحلیل تم که در تحقیقات کیفی کاربرد گسترده ای دارد استفاده شد. در این روش ابتدا متن مصاحبه پیاده سازی شد و با استفاده از یادداشت های برداشته شده در طی جلسات مصاحبه تکمیل گردید. سپس با مطالعه دقیق این متون، در ابتدا برای هر یک از مصاحبه های تهیه شده تمامی عوامل موثر شناسایی شده در غالب مفاهیم و تم های فرعی شناسایی و سپس به هر کدام یک کد اختصاص داده شد. جدول (۱) فرم خام مفاهیم شناسایی شده را نشان می دهد. به طور کلی فرآیند تحلیل تم بدین شرح است. ابتدا، پاسخ های مختلف به هر سوال مطالعه شده تا با انواع پاسخ ها و میزان تکرار هر کدام آشنایی حاصل گردد. بر اساس همین پاسخ ها، تم هایی که در برگزیده ی بحث های مختلف هستند ایجاد می شوند. در واقع در هر تم پاسخ های مشابه در یک جا جمع می شوند. در نهایت لازم است تا تمامی مباحث مطرح شده در پاسخ های ارائه شده برای سوالات، در یک تم قرار گیرند. این کار برای تک تک مصاحبه ها انجام می شود و در صورت وجود بخش هایی با مضامین مشابه در متن مصاحبه های قبلی، از همان کدهای قبلی اختصاص داده شده به عنوان نشان گر آنها استفاده می گردد. سپس برای تمامی تم های فرعی شناسایی شده در کل تحقیق دسته بندی کلی تری انجام می شود که منجر به شناسایی تم های اصلی می گردد.

جدول (۱) فرم خام مفاهیم شناسایی شده

کد مفهوم	عنوان مفهوم شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد تم فرعی	عنوان تم فرعی
مفهوم ۱		تم فرعی ۱	
مفهوم ۲		تم فرعی ۲	
مفهوم ۳		تم فرعی ۳	
مفهوم ۴		تم فرعی ۴	
مفهوم ۵		تم فرعی ۵	

یک بحث مهم در تحلیل تم این است که تحلیل بر اساس ظاهر پیغام انجام گیرد یا به محتوای پنهان نیز توجه شود. توجه به محتوای پنهان کار خطیری است که به دلیل دخیل بودن قضاوت شخصی محقق ممکن است از اعتبار پایینی برخوردار باشد. در این تحقیق به ظاهر پیام ها پرداخته خواهد شد.

مبانی نظری

آسیب شناسی اجتماعی^۱ مفهومی جدیدی است که از علوم زیستی گرفته شده و مبتنی بر تشابهی است که دانشمندان بین بیماری های عضوی و آسیب های اجتماعی (کجروی ها) قائل می شوند. آسیب اجتماعی به هر نوع عمل فردی یا جمعی اطلاق می شود که در چارچوب اصول اخلاقی و قواعد عام عمل جمعی رسمی و غیر رسمی جامعه محل فعالیت کنش گران قرار نمی گیرد و در نتیجه با منبع قانونی و یا قبح اخلاقی و اجتماعی روبرو می گردد. آسیب های اجتماعی پدیده هایی واقعی، متغیر، قانونمند و قابل کنترل و پیش گیری هستند. آسیب شناسی اجتماعی به بررسی انواع مشکلات می پردازد که در سطح اجتماعی مطرح هستند و سعی می کنند علل مختلف آن ها را از جنبه های مختلف فردی، اجتماعی و غیره مورد بررسی قرار دهد.

آسیب های اجتماعی از چند جنبه قابل بررسی هستند :

۱- از زوایه انسانی، که هر انسان با هر دین و آئین و اعتقاد و فکرو مذهب و گرایش و مسلک و ارتباط با جناح یا حزب خاصی یا با ترحم یا با هدایت و یا با همراهی اعتقاد دارند که به گروه های آسیب پذیر

^۱) Social-pathology

یاری نمایند مثلاً هر انسانی دوست دارد به پیر مرد یا پیرزنی کمک کند و هر انسانی دوست دارد به نابینایی کمک کند و...

۲- از زاویه اجتماعی اگر به این آسیب های اجتماعی به موقع رسیدگی نشود افزایش جرم و جنایت را در پی دارد که مخرب انضباط اجتماعی است.

۳- از جنبه سیاسی، که اگر توجه نشود کشور را به دامن بیگانگان سوق می دهد و بجای فرهنگ خودی فرهنگ بیگانه در کشور پیاده می شود و به اعتقادات دینی و مذهبی جامعه لطمه وارد می نماید، وجود آسیب های اجتماعی، بزرگ نمایی و تبلیغات دشمنان کشور را در پی دارد ضمن آن که وجود آسیب های اجتماعی در کشور اسلامی عامل تبلیغ منفی بر ضد اسلام است لذا لازم است که آسیب های اجتماعی ریشه یابی شود و از کلی گویی در جامعه پرهیز گردد و با ارائه راه کارهای مدرن به جزئیات آسیب های اجتماعی توجه شود.

در برخورد با آسیب های اجتماعی تقلید کورکورانه از بیگانگان جایز نیست به دلیل این که آسیب های اجتماعی ارتباط کاملی با سنت های هر جامعه دارد و الگو برداری از جوامع دیگر صلاح نیست. شیوه ی برخورد با این مسائل ارتباط مستقیمی با این سیاست ها دارد. این سیاست ها را هم نهادهایی که در تمامی جوامع وجود دارد تعیین می کند. در مورد راهکارهای اصلاح و بهبود آسیب های اجتماعی هم نگاه های مختلفی وجود دارد. عده ای روش انکار و پرده پوشی را تجویز می کنند و عده ای دیگر به روش های پلیسی و سرکوب اعتقاد دارند. جوامعی هم وجود دارند که به این مسائل نگرشی علمی و منطقی دارند و سعی می کنند با قبول وجود این آسیب ها، علت آن ها را با استفاده از روش های علمی بشناسند و برای حذف یا به حداقل رساندن آن ها از روش های منطقی سود ببرند. این جوامع، آن هایی هستند که در آن ها انباشت علمی صورت گرفته و در اثر ارتباط با فرهنگ های مختلف به سطحی از آگاهی رسیده اند که به حق آزادی و برابری انسان ها و حق برخورداری تمامی انسان ها از حقوق مادی و معنوی اعتقاد داشته باشند.

آن چه در مورد آسیب های اجتماعی در ایران می توان گفت این است که به وضعیت خاص سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه، آسیب های اجتماعی علاوه بر این که مسئله ای اجتماعی شمرده می شوند، بار

ارزشی نیز دارند. یعنی یک آسیب که در یک جامعه ی با سیاست لیبرال، فقط یک جرم محسوب می شود، در ایران علاوه بر جرم بودن، گناه به شمار می رود. این نگرش خاص به مسئله ی اجتماعی باعث می شود که مجرم یا منحرف بیشتر از آن که جامعه و روابط حاکم بر آن را عامل انحراف خود بدانند، خودش را گناه کار بدانند و این می تواند یکی دیگر از آسیب های فردی و اجتماعی باشد.

در جوامع مدرن امروز تمایل بر این است که این سیاست ها هرچه بیشتر توسط نهاد آموزش و پرورش و نهاد خانواده به جامعه تزریق شده و نهاد سیاست حداقل دخالت را در این امور دارد. اما در جوامعی که در آن ها نهاد سیاست قدرتمندتر است، این سیاست ها توسط این نهاد وضع و به جامعه دیکته می شود. تجربه نشان داده است که جوامع نوع اول در مهار بحران های اجتماعی موفق تر عمل کرده اند چون مردم راهکارهای مقابله با آسیب های اجتماعی را وضع و از آن ها حمایت می کنند. اما در جوامعی که سیاست های اجتماعی را نهاد سیاست وضع می کند، لاجرم باید ضمانت های اجرایی آن ها را هم تعیین کند که در این حال استفاده از نیروهای حافظ قوانین و حامی نظام سیاسی مثل پلیس ضرورت پیدا می کند.

یکی از راهکارهای حمایت از آسیب دیدگان اجتماعی، سازمان ها و تشکل های غیر دولتی است. این سازمان ها که در تمامی جوامع ریشه دارند در عصر کنونی کارکردهای مختلف و موثری پیدا کرده اند و نقش مهمی در حیات جوامع ایفا می کنند. سازمان های غیردولتی با تاثیرگذاری در وضع و اجرای سیاست های اجتماعی در نقش های مختلفی مثل مشاور دولت، منتقد دولت و گاه حتی به عنوان بازوی اجرایی سیاست های اجتماعی دولت ها فعالیت دارند. این سازمان ها با ویژگی های منحصر به فردی که دارند، امروزه به نماد حکومت مردم تبدیل شده اند و به نظر می رسد در هر جامعه ای که این سازمان ها فعال تر و گسترده تر عمل می کنند، آرمان حکومت مردم بر مردم دست یافتنی تر می نماید.

پیشینه پژوهش

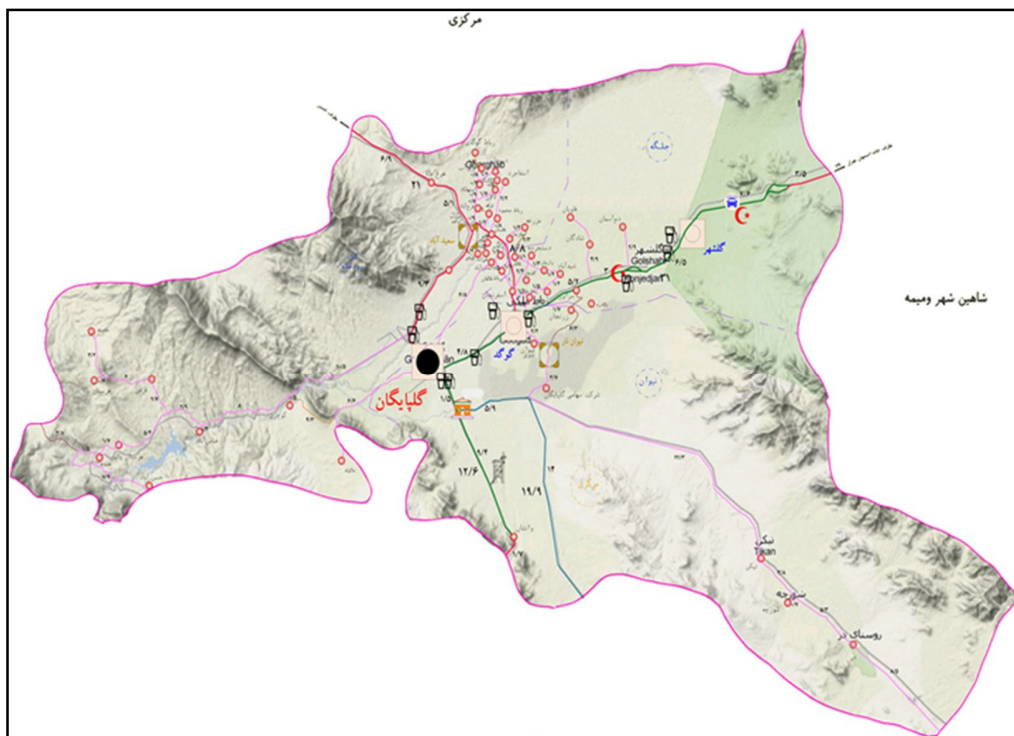
محسنی و نصرتی پایانی (۱۳۹۳) نسبت شهر گرگان با جرم و آسیب های اجتماعی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان می دهد که فقر، بیکاری، مشاغل کاذب، مهاجرت، تکدی و مسکن مهم ترین

آسیب های اقتصادی شهر و اعتیاد، حاشیه نشینی، کودکان خیابانی، سرقت، مزاحمت خیابانی، وندالیسم و خشونت به عنوان مهم ترین آسیب های اجتماعی شهر و نیز بدحجابی، قومیت گرایی، تعارض های فرهنگی و ناهنجاری های آموزشی مهم ترین آسیب های فرهنگی شهر و ترافیک، آلودگی و نامناسب بودن معابر و خیابان ها از مهم ترین آسیب های فیزیکی شهر بوده اند. فرهمند و همکاران (۱۳۹۴) رابطه میان مولفه های فرهنگی- اجتماعی و آسیب پذیری اخلاقی را در بین دانش آموزان دو شهر یزد بررسی کردند. یافته های پژوهش نشان می دهند که بین متغیرهای سن، نوگرایی، مصرف گرایی، مقبولیت اجتماعی، کاهش تعهدات دینی و سنتی با آسیب پذیری اخلاقی رابطه معناداری وجود دارد. افخمی عقدا و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود رابطه آسیب های اجتماعی با کیفیت زندگی در شهر یزد را مورد بررسی قرار دادند. روش مطالعه این تحقیق توصیفی-پیمایشی می باشد که جامعه هدف خانوارهای شهر یزد بود. نتایج نشان داد که ۹۵٪ گرایش پایینی به آسیب های اجتماعی داشته و بین آسیب های اجتماعی و کیفیت زندگی در جامعه رابطه معناداری وجود دارد. نجفی اصل و طالب (۱۳۹۵) آسیب شناسی تحولات الگوی مصرف را در بین جوامع روستایی کنونی ایران مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که رویدادهای تاریخی و ویژگی هایی که مردم کشور و این روستا را تحت تأثیر قرار داده اند، باعث تغییرات عظیمی به ویژه در رفتارهای جوانان روستایی از جمله نوع و گستره روابط خویشاوندی، انتظارات از زندگی اجتماعی و رضایتمندی از زندگی، نگرشهای جمعیتی، اهمیت کار و فعالیت و تولید، نحوه پرکردن اوقات فراغت و ... گشته اند. صفا و فولادی (۱۳۹۵) مطالعه کیفی علل و زمینه های سرقت از منازل و تأثیر آن بر نظم و امنیت اجتماعی را در شهر قم مورد بررسی قرار دادند. برحسب یافته ها، مجموعه ای از عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی، قضایی، انتظامی و فردی سوق دهنده افراد به سرقت بوده است و برای انجام سرقت از منازل زمینه هایی هم چون بی احتیاطی بزه دیدگان، سهولت فروش لوازم سرقت شده، شرایط خاص محیطی و نیز طردشدگی دخیل بوده اند. در تحلیل پیامدهای مترتب بر سرقت، وقوع جرائم خشن حین سرقت، ایجاد ناامنی، تخریب وجهه شهر قم به عنوان مهمترین پیامدها قابل طرحند. گیدنز (۲۰۰۸) نیز ((اثرات مزوی کننده اینترنت در روابط انسان ها)) را موضوع تحقیق خود قرار داد. تحقیقات نشان داد که زمان عامل مهمی در این زمینه است. زمان در

اینجا شامل مدت کاربری در شبانه روز و همچنین سابقه کاری از زمان آشنایی با اینترنت است. صفات شخصیتی فرد هم در این میان مهم هستند. افراد برون گرا تاثیرات مثبتی را از اینترنت می پذیرند، در حالی که این مطلب در مورد افراد برون گرا بر عکس است. خالد الجارا و همکاران (۲۰۰۹) نیز در تحقیقی، درک مضرات کشیدن قلیان را در مناطق مرکزی آمریکا بررسی کردند. هیچ گونه تفاوتی بین زنان و مردان در مورد این باور غلط که قلیان نسبت به سیگار کمتر ضرر دارد، وجود نداشت. نتیجه کلی تحقیق آن بود که نبود دانش و اطلاعات درباره مضرات قلیان و کمبود آموزش مضرات آن باعث گسترش این معضل شده است. در پژوهشی توسط وال والین (۲۰۱۰) که بر روی ۴۰۸ مسلمان مطلقه در آمریکای شمالی انجام شد نتایج زیر به دست آمد: بالاترین مقدار پاسخ دهند ه ها در ۲-۵ سال اول ازدواج بسر می بردند. در اکثر موقعیت ها - در گروه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال بودند و زنان متقاضی طلاق بودند، دلایل طلاق به ترتیب اهمیت عبارت بودند از: ناسازگاری، خشونت عاطفی، کلامی، فیزیکی و جنسی، سوءاستفاده مالی، دخالت خانواده و خیانت. روبرت و همکاران (۲۰۱۱) استفاده کنندگان قلیان را در بین دانشجویان دانشگاه میدوست بررسی کردند. داده ها نشان داد نزدیک به یک چهارم دانشجویان، بدون توجه به جنسیت، در برخی از مراحل زندگیشان قلیان مصرف کرده اند. محققان در یک بررسی مقطعی، شیوع و انگیزه فاکتورهای مرتبط با استفاده از قلیان را بررسی کردند. عوامل مرتبط با قلیان در این تحقیق شامل مهمانی ۲۱ درصد، تأثیر همسالان ۲۰ درصد و استراحت و اوقات فراغت ۲۳ درصد بود. دانشجویان به دلایل اجتماعی و نادیده گرفتن خواص اعتیادآور آن بیشتر قلیان می کشیدند. یافته های پژوهش تیلر (۲۰۱۲) با عنوان ((شبکه های اجتماعی و جهانی شدن)) نشان می دهد که شبکه های اجتماعی در ترکیب با نفوذ قدرت های غربی، حرکتی را به سوی همگن سازی جهان آغاز کرده اند که این حرکت سبب ایجاد تضاد و ستیز در جهان و حرکت برخی ملت ها به سوی شکست و تضعیف هویت ملی و سنت هایشان شده است. همچنین افراد قابل توجهی در سراسر دنیا در تعامل با یکدیگر قرار گرفته اند و با فرهنگ و عقاید بیگانه روبرو شده اند و در خصوص از دست دادن هویت ملی و دینی شان احساس خطر کرده اند.

معرفی شهرستان گلپایگان

شهرستان گلپایگان با وسعت ۱۶۳۴ کیلومترمربع ۱/۵۳ درصد مساحت استان را به خود اختصاص داده است. شهر گلپایگان مرکز شهرستان گلپایگان می باشد. تقسیمات کشوری آن در جدول (۱) آورده شده است.

شکل (۱) موقعیت جغرافیایی شهر گلپایگان در استان اصفهان

جدول (۲) تقسیمات کشوری شهرستان گلپایگان سال ۱۳۹۲

نام شهرستان	نام بخش	نام شهر	نام دهستان	تعداد آبادی دارای سکنه
گلپایگان	مرکزی	گلپایگان	جلگه	۱۳
		کلهشهر	کناررودخانه	۴۱
		گوگد	نیوان	۱۲
جمع	۱	۳	۳	۶۶

ماخذ: استاندارد اصفهان (معاونت برنامه ریزی و اشتغال) دفتر آمار اطلاعات)

یافته ها

در ابتدا به منظور گردآوری اطلاعات در این پژوهش از روش تم مبتنی بر مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد که در این روش پس از طراحی سؤالات ابتدا هماهنگی‌های لازم با مسئولان شهری صورت گرفت و مقدمات انجام مصاحبه فراهم گردید. هر مصاحبه حدوداً ۳۰ دقیقه به طول انجامید و سؤالات از مصاحبه شونده پرسیده شد.

پس از انجام مصاحبه جهت شناسایی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر آسیب‌های اجتماعی در شهر گلپایگان ابتدا داده‌های گردآوری شده، با دقت بررسی گردید و پس از وارد کردن آن‌ها در جداول، و جدا کردن جملات معنادار آن‌ها در سطرهای مختلف، مفاهیم متنوع مورد استفاده در این تحقیق استخراج شدند. این مفاهیم با توجه به محتوای ظاهری، در دسته‌های مفهومی که در واقع نشان‌گر یک مفهوم مستقل می‌باشند، کدگذاری شده‌اند. این دسته‌ها در بخش‌های مختلف مطابق جدول زیر گردآوری شد و دسته بندی شدند.

تحلیل داده های کیفی حاصل از مصاحبه با کارشناسان

مهم ترین آسیب های اجتماعی شهر از نظر شما کدامند؟

سؤال	کد مفهومی	پاسخ	کد مفهوم
1	A1	آمار بالای طلاق	10
	A1	نامناسب بودن وضعیت حجاب و کم رنگ بودن استفاده از حجاب برتر	11
	A1	کم توجهی به حقوق شهروندی در مباحث مختلف به ویژه رانندگی	12
	A1	بیکاری	13
	A2	اعتیاد جوانان و در دسترس بودن مواد مخدر	۲۱
	A2	طلاق	۲۲
	A2	بدحجابی	۲۳
	A2	مدگرایی	۲۴
	A2	کنترل نشدن جوانان	۲۵
	A2	زیاد شدن خیانت زوجین	۲۶

۲۷	از بین رفتن قبح روابط خیابانی و روابط نامشروع دختر و پسر	A2
۳۱	اعتیاد	A3
۳۲	طلاق	A3
۳۳	بیکاری	A3
۳۴	درگیری خیابانی در شهر بسیار رایج می باشد	A3
۳۵	مهاجرت	A3
۳۶	تفاوت های فرهنگی	A3
۳۷	عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری	A3
۳۸	خودکشی	A3
۳۹	کودک آزاری	A3
۴۰	عدم توجه به بیان قرآن و احادیث پیامبران	A4
۴۱	اعتیاد	A4
۴۲	طلاق	A4
۴۳	فساد اخلاقی جوانان	A4
۴۴	بیکاری	A4
۴۵	خانواده های نابسامان	A4
۴۶	حاشیه نشینی	A4
۴۷	خودکشی	A4
۴۸	مهاجرت	A4
۴۹	فقر	A4
۵۰	طلاق	A5
۵۱	اعتیاد	A5
۵۲	درگیری خیابانی	A5
۵۳	شبکه های اجتماعی و فضای مجازی	A5
۵۴	ماهواره و شبکه های تلویزیونی	A5
۶۱	طلاق توافقی	A6
۶۲	کودک آزاری از جمله جسمی، جنسی، بدسرپرستی و...	A6
۷۱	بیکاری	A7
۷۲	اعتیاد	A7
۷۳	ناراحتی های روانی	A7
۷۴	عدم امکانات رفاهی و اجتماعی	A7
۸۱	بیکاری	A8
۸۲	فقر	A8
۸۳	اعتیاد	A8
۸۴	طلاق	A8
۸۵	درگیری خیابانی	A8
۸۶	افسردگی جوانان	A8

۸۷	عدم رعایت فرهنگ رانندگی	A8
۸۸	ضعف تندرستی	A8
۸۹	نقض حریم شخصی	A8
۹۰	رواج فرهنگ غربی از طریق رسانه های اجتماعی	A9
۹۱	طلاق	A9
۹۲	درگیری خیابانی	A9
۹۳	اعتیاد	A9
۹۴	فقر	A9
۹۵	کودک آزاری	A9
۹۶	انحراف جنسی جوانان	A9
۹۷	سرقت و دزدی	A9
۹۸	خودکشی	A9
۹۹	مهاجرت	A9
۹۹۹	بی خانمانی	A9
۹۹۸	بیکاری	A9
۱	اعتیاد	A10
۲	افسردگی	A10
۶	خیانت	A10
۴	بیکاری	A10
۵	بدحجابی	A10
۶	سواستفاده از شبکه های مجازی	A10
۷	بیکاری	A11
۸	اعتیاد	A11

در مرحله بعد پس از پیاده کردن متن مصاحبه ها و دادن کد به هر موضوع فرعی، مفاهیم شبیه به هم را جدا کرده و مفاهیم اصلی پیاده شدند. که در این مرحله مهم ترین آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان مشخص گردید.

کد عامل	مفاهیم شبیه بهم	مهمترین آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان
۱	آمار بالای طلاق طلاق طلاق زیاد شدن خیانت زوجین طلاق	طلاق

	طلاق طلاق طلاق توافقی طلاق طلاق خیانت	
بدحجابی	نامناسب بودن وضعیت حجاب و کم رنگ بودن استفاده از حجاب برتر بدحجابی مدگرایی بدحجابی	۲
عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری	عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری	۳
کم رنگ شدن جلوه های مذهبی	عدم توجه به بیان قرآن و احادیث پیامبران از سوی جوانان	۴
عدم رعایت فرهنگ شهروندی	کم توجهی به حقوق شهروندی در مباحث مختلف به ویژه رانندگی تفاوت های فرهنگی نقض حریم شخصی	۵
بیگاری	بیگاری بیگاری بیگاری بیگاری بیگاری بیگاری بیگاری	۶
اعتیاد	اعتیاد جوانان و در دسترس بودن مواد مخدر اعتیاد اعتیاد در دسترس بودن مواد مخدر اعتیاد اعتیاد در دسترس بودن مواد مخدر اعتیاد اعتیاد	۷
نزاع خیابانی	درگیری خیابانی درگیری خیابانی درگیری خیابانی	۸
رسانه های اجتماعی	ماهواره و شبکه های تلویزیونی	۹
مشکلات روحی و روانی	ناراحتی های روانی	۱۰

۱۱	افسردگی جوانان	افسردگی
۱۲	عدم رعایت فرهنگ رانندگی	عدم رعایت قوانین رانندگی
۱۳	ضعف تندرستی	ضعف تندرستی
۱۴	کنترل نشدن جوانان از بین رفتن قبح روابط خیابانی و روابط نامشروع دختر و پسر فساد اخلاقی جوانان انحراف جنسی جوانان	مسائل اخلاقی جوانان
۱۵	مهاجرت مهاجرت مهاجرت	مهاجرت
۱۶	خودکشی خودکشی خودکشی	خودکشی
۱۷	کودک آزاری کودک آزاری از جمله جسمی، جنسی، بدسیرستی و... کودک آزاری	کودک آزاری
۱۸	خانواده های نابسامان	خانواده های نابسامان
۱۹	حاشیه نشینی عدم امکانات رفاهی و اجتماعی بی خانمانی	مسائل اسکان
۲۰	فقر فقر فقر	فقر
۲۱	شبکه های اجتماعی و فضای مجازی رواج فرهنگ غربی از طریق رسانه های اجتماعی سواستفاده از شبکه های مجازی	عدم فرهنگ استفاده از شبکه های اجتماعی
۲۲	سرقت و دزدی	سرقت
۲۳	افسردگی	افسردگی

در نتیجه پس از تحلیل کیفی داده ها و با در کنار هم قرار دادن مفاهیم شبیه به هم مشخص شد که مهم ترین عوامل موثر در آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان به شرح زیر می باشند (جدول ۲).

جدول (۲) مهم ترین عوامل موثر در آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان	
۱	طلاق
۲	بدحجابی
۳	عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری
۴	کمرنگ شدن جلوه های مذهبی
۵	عدم رعایت فرهنگ شهروندی
۶	بیکاری
۷	اعتیاد
۸	نزاع خیابانی
۹	رسانه های اجتماعی
۱۰	مشکلات روحی و روانی
۱۱	افسردگی
۱۲	عدم رعایت قوانین رانندگی
۱۳	ضعف تندرستی
۱۴	مسائل اخلاقی جوانان
۱۵	مهاجرت
۱۶	خودکشی
۱۷	کودک آزاری
۱۸	خانواده های نابسامان
۱۹	مسائل اسکان
۲۰	فقر
۲۱	عدم فرهنگ استفاده از شبکه های اجتماعی
۲۲	سرقت
۲۳	افسردگی

نتیجه گیری

از نظر بروس کوئن یک رفتار انحرافی با توجه به هنجارهای موجود در فرهنگ تعریف می شود. رفتار و عملی که ممکن است در یک موقعیت یا فرهنگ خاص قابل قبول باشد، ممکن است در جاهای دیگر ناروا و غیر قابل قبول باشد. از جمله انحرافات در فرهنگ ما قتل عمد، تجاوز به عنف، دزدی، ناراحتی روانی جنون آمیز، بزهکاری جوانان، اعتیاد، فحشا و امثال آن است. از سویی آسیب های اجتماعی که از آن در متون مختلف تعریف های مختلفی به عمل آمده یکی از مهم ترین معضلات جامعه امروزی ما به حساب می آید. نظر به وسیع بودن ابعاد آسیب های اجتماعی و گسترش روزافزون آن و با توجه به این

که آسیب های اجتماعی مستقیمی در عملکرد فرد و جامعه اثر می گذارد و صرف نظر از ضرر و زیان های اقتصادی، بهداشت جسمی و روانی، فرد و جامعه را نیز به مخاطره می افکند، همواره یکی از دغدغه های دست اندرکاران مسایل اجتماعی کشور تعیین حدود و ثغور آسیب های اجتماعی بوده است.

در بررسی تحقیقات موجود تا زمان انجام این طرح، تحقیقی که به طور خاص بر روی اولویت بندی آسیب ها و مشکلات اجتماعی در شهر گلپایگان انجام شده باشد، کار نشده بود در نتیجه می توان این تحقیق را اولین مورد از این دست دانست؛ البته مطالعاتی مانند بررسی میزان شیوع آسیب های اجتماعی در کشور طی سال های ۷۴ تا ۷۸ که در آن به رتبه بندی آسیب ها در استان های مختلف پرداخته است و استان ها را با هم مقایسه کرده و یا مطالعاتی که مرکز امور مشارکت زنان نهاد ریاست جمهوری انجام داده و مباحث مختلفی مانند فرار زنان و دختران، روسپیگری را مورد بررسی قرار داده است و یا بررسی روند آسیب های اجتماعی در ایران بین سال های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ وجود دارد که به آسیب های اجتماعی شهرهای ایران پرداخته است. از سویی باید توجه داشت که موضوعاتی از این دست در بسیاری از شهر های کشور هنوز تابو به شمار می روند. و از طرف دیگر تعداد افرادی که در این زمینه صاحب نظر و متخصصی باشند بسیار محدود و انگشت شمار بوده و متأسفانه می باشد. در مطالعاتی نیز که بر روی کشورهای دیگر و به خصوص کشورهای منطقه انجام شده با توجه به تعریف متفاوت ایشان از آسیب اجتماعی، عمدتاً بروی اعتیاد و مانند آن پژوهش صورت می گیرد و مباحثی مانند همسر آزاری، کودک آزاری و امثالهم مورد توجه ایشان نیست بنابراین این تحقیقی را نمی توان با مباحث مشابه مقایسه کرد. نتایج بررسی با توجه به بررسی های محقق حاکی از آن بود که پس از تحلیل کیفی داده ها و با در کنار هم قرار دادن مفاهیم شبیه به هم مشخص شد که مهم ترین عوامل موثر در آسیب های اجتماعی شهر گلپایگان طلاق، بدحجابی، عدم وجود زیرساخت های مناسب شهری، کم رنگ شدن جلوه های مذهبی، عدم رعایت فرهنگ شهروندی، بیکاری، اعتیاد، نزاع خیابانی، رسانه های اجتماعی، مشکلات روحی و روانی، افسردگی، عدم رعایت قوانین رانندگی، ضعف تندرستی، مسائل اخلاقی، جوانان مهاجرت، خودکشی، کودک آزاری، خانواده های نابسامان، مسائل اسکان، فقر، عدم فرهنگ استفاده از شبکه های اجتماعی، سرقت و افسردگی هستند.

منابع

- افخمی عقدا، محمد. نعیم یاوری، مجید. ملک ثابت، حمزه. مهرپرور، امیرهوشنگ. فلاحتی، مریم. لائح، مهدیه. ۱۳۹۵. مجله علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. دوره ۲۴، صص ۲۴۸-۲۴۹.
- استانداری اصفهان (معاونت برنامه ریزی و اشتغال)، ۱۳۹۰، دفترآمار اطلاعات
- پورعزت. علی اصغر، ۱۳۹۳، درآمدی بر روش پژوهش علمی، انتشارات میدانچی، تهران
- سخاوت. جعفر، ۱۳۹۴، جامعه شناسی انحرافات اجتماعی، ج چهارم، تهران، دانشگاه پیام نور.
- ستوده، هدایت الله. ۱۳۹۵. روانشناسی اجتماعی. تهران. انتشارات آوای نور. چاپ اول
- سروستانی، صدیق. نصر اصفهانی، آرش. ۱۳۸۹، اعتیاد، طرد و کارتن خوابی در شهر تهران: پژوهش کیفی، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، شماره چهارم.
- سکاران. اوما، ۱۳۸۶، روشهای تحقیق در مدیریت، ناشر: موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی، تهران.
- صفا، داوود. فولادی، حفیظ الله. ۱۳۹۵. مطالعه کیفی علل و زمینه های سرقت از منازل و تأثیر آن بر نظم و امنیت اجتماعی (مورد مطالع: شهر قم). بررسی مسائل اجتماعی ایران. دوره هفت. شماره یک.
- فرهنگند، مهناز. محمدی، حمید. عالی نژاد، مهدی. ۱۳۹۴. بررسی رابطه مولفه های اجتماعی-فرهنگی و آسیب پذیری اخلاقی (مطالعه موردی دانش آموزان دبیرستان ناحیه دو شهر یزد). فصلنامه مطالعات جامعه شناختی جوانان، سال ۶، شماره ۱۸
- گیدنز. آنتونی، ۱۳۷۳، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی، صص ۱۴۰.
- محسنی، رضاعلی. نصرتی پایانی، عزت الله. ۱۳۹۳. نسبت شهر با جرم و آسیب های اجتماعی (مطالعه ای در رتبه بندی جرایم و آسیب های اجتماعی و اقتصادی شهر گرگان). پژوهشنامه جغرافیای انتظامی. سال دوم. شماره هفتم.
- نجفی اصل، زهره. طالب، مهدی. ۱۳۹۵. آسیب شناسی تحولات الگوی مصرف: مصرف گرای و تجمل پرستی، پدیده نوظهور در جوامع روستایی کنونی ایران مطالعه موردی: روستای حصارخروان قزوین. بررسی مسائل اجتماعی ایران. دوره هفت. شماره یک.
- Giddens A (2008). Modernity and self identity. tran S. Movaffaghian N. Tehran : Ney
- Khaled Aljarrah, Zaid Q Ababneh and Wael K Al-Delaimy (2009). Perceptions of hook smoking harmfulness: predictors and characteristics among current hookah users.
- Munhall, P. L. (2012). Qualitative research proposals and reports: A guide (No. 14). Jones & Bartlett Learning
- Robert E. Braun and Tavis Glassman and Jennifer wohlwend . Aubrey Whewell . Diana M. Reindl(2011). Hookah Use Among College Students from a Midwest University. Community Health, Volume37. 294 -298
- Tyler, T. (2012). Social networking and Globalization. Mediterranean Journal of Social Sciences, Vol. 4, No. 6, July 2013.
- Wall Wallin, S., Lfen, N., (2010). Assessing the Impact of Public Spending on the Health of Vulnerable Populations. A Framework for Evaluating HRSA Programs, Quadriga, Presses Univercitaires de France.